

עליזה עמיר : אילו

זה היה סתיו אמיתי, לא כמו אצלנו. הרבה זהב של שלכת מרשרשת בשדרות. רוח קלילה משתעשעת בצעיפי הנשים ודימדומים ארוכים-ארוכים ללא סוף. ישבתי על מעקה הגשר, התמתחתי ואספתי לי שמש בהנאה גדולה. במדרגה שמעלי ישבה נערה ועשתה צפרניה ובמדרגה שמתחתי ניגש צעיר שחוס-עור אל נערה בעלת שער פלטינה מצוחצח וניסה את מזלו. קבעתי בלבי שסיפוייו אינם גרועים כלל. למטה, באמצע הנהר, עברה ספינת-תיור גדושה פרצופים תמהים ונלהבים. נהגיתי מהמחשבה שהגרמניה השמנה הזו (בטח גרמניה, אפשר לראות!) רושמת ברגע זה את רשמיה המקוריים לגמרי מן הרומנטיקה שביושבי הגשרים המפורסמים. רק כאשר חשתי שאני מתנדנד בקצב מהפנט ובעיניים עצומות, שמעתי את המנגינה שבאה מן המדרכה שלמעלה. מנגינה שפולה מיקצב מיתרי גיטרה עמומים העולים כפעימות-לב מתוך נשימתה רווית-הגעגועים של החצוצרה. בינתיים ראיתי שהצעיר שחוס-העור הצליח למעלה מהמשוער והם טיפסו ועלו במדרגות. ידו חובקת את ערפה בבעלות גמורה והם מתנדנדים בקצב שאין ממנו מפלט. אני מאושר הייתי, או אולי מוטב — מרוצה, מרוצה לגמרי, ללא סיבה, ללא התרגשות, ללא מחשבה. ככה סתם, מבודח ונהנה ומרוצה.

בעצם היתה זו שעת שקיעה. אצלנו אין אדם יכול לחוש כך בשעת שקיעה, שהיא השעה המעוררת את עצבות כל הפרידות שהיו ותהיינה. אלא שכאן אין רואים שום שקיעות. הדראמה היומית שמציגה השמש ערב-ערב לפני היפרדה מן העולם מתחוללת הרחק מעבר לרחובות ולבתים הגבוהים. כאן שוקע היום בנחת וללא התרגשות, מנהל בפתח שיחת-חולין קטנה עם הערב ואחר-כך הם נפנים איש לדרכו. אין אפקים לזהים ועננים מתרוצצים ושמיים נדלקים בתשוקה נצחית וכבים פתאום בחוסר-אונים.

הכל אחר. מובן שגם אני.

התחלתי ללכת ברגל. אהבתי ללכת ברחובות האלה. אפילו שהיתה שעה כזו, לא היתה ברחוב בהלת הגורמת לך שתרגיש עצמך מיותר מאד ועוזב ובלתי-נחוץ, דבר הנוסך בך עצבות וממאיס עליך את החיים. ולא שהיה שקט ברחוב. שקט! איזה שטות. שקט בכרך ענק שנשימתו דיה להחריש אזניים. אלא שהיו די הולכים שאינם ממהרים ואינם בהולים לשום מקום. מהלכים להנאתם וללא מטרה כלשהי, או נראים כמהלכים כך.

נערה אחת בשמלה ירוקה ושער ארוך וחלק ודליל עמדה בדרכי, ובדקה בראש מוטה ובעיניים מהוררות את רגלה הארוכה, שבלטה יפה בעד הבד הדק. היא

מצאה הן בעיני והחלקתי בידי לאורך ירכה. כי רציתי לומר לה שאין כל מקום לדאגה, היא בסדר. לא יכלתי לומר, אבל היא הבינה היטב וכך נשארנו ידידים. כשאבדתי את דרכי נלוותה אלי מורת־דרך נדיבה מאד, שהיתה מאושרת להפגין את ידיעותיה המופלגות באנגלית. לאט אך בעקשנות חיברה לי ביוגרפיה קטנה ונחמדה, שאני אישרתייה ללא כל הסתייגות בהמהומי „יס־יס” חוזרים. וכך הפכתי בלי שום קושי סטודנט אנגלי ללשונות עתיקות, מקום־מגורי — לונדון, הורי חיים על פנסיה צנועה ומכובדת ואחותי נשואה ללורד. לא יודע למה, אבל כך רצתה. ובינתיים החלו החנוונים סוגרים את חנויותיהם והפנסים נדלקו ונמאסו עלי הרחובות החביבים עלי והביוגרפיה החדשה. היה זה הרגע הנכון לוותר על עקרונות ולהשתמש באמצעי התעבורה המקובלים.

כתמיד לא מצאתי את השער הנכון. כה דומים הם זה לזה, כל השערים הגדולים והאטומים האלה. עברתי פעמיים עד שזיהיתיו, ברגע שיצאה ממנו השוערת, זו שבגללה פרצה כל המהומה. היא חייכה אלי כרגיל ואני הנעתי שפתי כאומר בִּזְנוּרִי מאדאם, אך נזהרתי שלא יישמע קולי. כי אז — כי אז מה? כי אז לא־כלום, אומר אני. היא אמנם תיכח ששפתה זרה לי אך תמשיך לנקות בנחת את ידיות הפליו המפוארות של השער העתיק. אבל חזקה עלי מצוותה של זו המארכת אותי בביתה. והיא לא כך היא חושבת: שאז סוף העולם בא וכל שבעת הרקיעים מתמוטטים בעטיו של הגה אחד. בכל־אופן, עברתי והחלקתי בשקט פנימה. חצר אחת, חצר שניה — מרוצפות, צרות ואטומות, והצעדים מהדהדים בהן כמו בסרטי רובין הוד. שקט שורר, אך לא דממה. כי שומעים ילד מפטפט ומים זורמים ושתיים משוחחות ומישהו שורק אולי בשעת גילוח. כלומר, אנשים חיים שיש להם ריחות וקולות חיים. נעימים או לא, אבל רגילים ומובנים ופשוטים כריחו של אוויר וכטעם של מים.

כך אני חושב. היא לא כך חושבת. שצריך לחיות על קצות האצבעות, שאסור להוריד מים בבית־השימוש בערב כי זה עושה המון רעש, שברגע שנכנסים הביתה צריך למהר ולהגיף את התריסים בחדר הצר והדחוס עד־למחנק בין כה וכה, פן ישמע קול, פן יסתנן חלילה משהו החוצה. אל החוץ העיון, הנורא, האורב, הדורש רע. אל החוץ שהוא הבתולה הזקנה והצמוקה אכולת הקנאה, מהקומה הראשונה, הוא הנערה הצעירה והעניה, והאכולה קנאה לא פחות, שבעליית־הגג, והתגלמותו המושלמת היא השוערת השולחת את לשונה לרעה בדיירים המופקרים ללשון זו לשבט ולחסד. כי זה החוץ — מולך בעל מאה ראשים ואלף פיות תבעניים שיש לעבור על־ידו בשקט, בעיניים מושפלות, בלי לעשות דבר בצורה שונה מן האחרים, בלי סימנים יוצא־דופן, ובעיקר — בלי לעורר קנאה. כי הקנאה נוראה היא ורצחנית ותמיד סופה לפרוץ ולנקום על שנים של שתיקה.

אני סבור הייתי שאלה הבלים. אני, שגדלתי בבתים בהירים, שבהם התרוצצו ילדים תמיד בחדרי־המדרגות ושכנות קראו זו אל זו לשאול קצת קמח ושהם ידע כל

אחד הכל על כל זולתו, בבתים בעלי הרבה מרפסות וללא שערים — אני סבור הייתי שאלה הבלים. שגם באוויר שאתה נושם אפשר לקנא, ובאדמה שאתה מהלך עליה, ובחיוך, ובשריקה של הנאה.

חשבתי, אך נזהרתי מלומר. כי עכשיו כבר זכרתי. אבל כשראייתה כאן שוב לראשונה, אחרי שבע שנים שלא זכרתיה — עוד לא זכרתי גם את הקשור בה. אף לא עוד בשעה ששמעתי את קולה בטלפון, במבטאה העילג הנוגד מוזרות את שפתה המליצית. אף לא עוד כאשר נפגשנו ושמחנו וזכרנו זכרונות־משפחה חמימים ועליזים.

רק אחר־כך, אותו בוקר חד־קוויים וחריף, בשביל המתפתל ויורד אל עיירת־הצעצועים שלמטה, רק אז זכרתי, ופתאום ובבת־אחת, וכבר היה מאוחר מדי. אותו בוקר שלחה את בעלה בקרון הנוה, ויצאה אתי בשביל היורד ביער. בתוך הירוק המסנוור, הדשן, החושני והטהור מכל הגונים שבעולם, הירוק המעורר אושר ועצבות ושמחה ורפוח ואיוויים. זאת היתה חוצלארץ של התמונות, של החלומות, של האגדות, ואני הייתי שמח ומרוצה מאד. היא דיברה, אבל דבריה לא הפריעו לי, לא הקשבתי. ורק שמעתי מסבירה משהו מסובך והיא נרגשת ותובעת בתוקף שאבין. לבסוף, כשהבינתי, חשתי שלא בנוח ונרגזתי וכבר לא הייתי שקט ולא מרוצה. כי היא באה אתי כדי להכינני ולא־לפני כראוי לקראת ההתארחות בביתה שבעיר הגדולה. היא הלכה ומנתה מצוות לא־תעשה, סכנות וזאורבות בדמותם של נהג מונית ומוכר לחמניות, ובעיקר, כמובן — השוערת, אם כל סכנה ופגע. היא אסרה עלי לדבר בשפתי, כלומר לדבר בכלל, וללבוש מכנסיים קצרות ולשרוק. היא אסרה עלי לשאול שאלות מיותרות ולראות דברים שצריך לא לראותם. היא ביקשה לעשותני חרש ואילם ועיור וציותה לחיך באדיבות אל השוערת.

כשהקשבתי ידעתי כבר מהו שהדריך את מנוחתה. הצורך בניסוח, ההכרח לקרוא לדברים בשמם, גרם לה עצמה שתיבהל. היא סידרה לה את חייה בדרך שבחרה בה, עם הפחדים הקטנים והשקרים הקטנים, עם הידידים שאינם ידידים, עם שכנים שיש לחשוך בהם תמיד, עם עולם שלם של העמדות־פנים. ההכרח למנותם אחד־לאחר גרם להם שיגדלו וילבשו ממדים מבהילים. והיא נבהלה. אז היתה תוקפנית וקיצונית ובלתי־נסבלת.

ואני, אני ברוב סכלותי התחלתי להוכיחה בחום, בהתרגשות, מתוך אמונה רבה בצדקתי. כי הרי אמרתי כבר ששכחתי, שלא זכרתי אותה, לא זכרתי את היותה, את איך היותה.

מולנו עלו וטיפסו טיילים בנעליים גבוהות ותרמילי־שק, שפאן לא נראו מגוחכים כל־כך כפי שהם נראים אצלנו, שאנחנו רגילים לתרמילים מרובעים ומסוימים ומדובקים אל השכם וכאן הם רפויים ולא כל־כך מאורגנים, כמו הטיל פה שהוא אטי ומהנה ואינו מאמץ עקשני וער ולא מיבצע ארגוני גדול ומסורבל והמוגי שהנשאר ממנו הם עקביו המאובקים של ההולך לפניך. הם עלו וטיפסו, יחידים וזוגות וקבוצות קטנות, צעירים וזקנות וזקנים. כולם עלו וטיפסו אל ההר שמעלינו.

רק אנחנו ירדנו. ירדנו לבושים בגדים קלים ובלתי־מתאימים ומדברים בשפה זרה ונגרשת בקולות שהתנגשו בחריף בקולות הופים, הטהורים, השלווים והדוממים של עולם־הבוקר ההוא. הזקנות הנידו ראשיהן לברכה והנערות חייכו אלינו בעליזות והזקנים הרימו את כובעי־הלבד שלהם ובירכונו בברכת־אלוהים. הם היו סמוקי־לחי ותכולי־עין כמו באגדת־פיות. והם לא ידעו שאין אלוהיהם אלוהינו, שסמקן של לחיינו הוא סומק של כעס, שהברק בעינינו הוא ברק של שנאה, שדברינו מכוערים, מכאיבים, חשפניים ומגרדים בגסות פצעים מוזהמים. ואיך יכלו לדעת? הם ראו איש צעיר וחסון ואשה קטנה ופזיזה, צרת־מתניים וקלת־רגל, ואיך יכלו לדעת שאף מלה ממלותינו אין לה ולא־כלום עם שלוות־הנצחים של הירוק הלח ושל פסגות־השלג הצוננות, עם הבוקר הזה והטיילים המטפסים בו אל־על. לא יכלו לדעת.

אני הערתי את הוויכוח כהעיר חיה רעה מרבעה. עד שזכרתי — ואז היה מאוחר מדי. אלא שאז נתתי לו לווֹיכוח ליהפך לחד־שיח, שאת תכנו ידעתי היטב ומראש. לא הרבה השתנה בו מאז שמעתיה לראשונה.

הם החלו להופיע כולם סמוך לגמר המלחמה. באו ונקבצו קודם־כל אל המרכז המשפחתי הגדול שבלבו הדוד, האחד היחיד שנותר להיות להם לאב. הם הופיעו זרים ומשונים: האחד זר ומשונה מחברו וכולם יחד — מאַתנו. כמה מהם חלפו ונעלמו אל פרוור או כפר או עיר אחרת. נשאו נשים ועסקו בעסקי פרנסה והולידו ילדים וחיו את חייהם. שוב לא שמעתי על־אודותם וגם את שמם לא אזכור. והיו גם אחרים. כאלה ששמם הלך לפניהם והיו שזורים שנים רבות בסיפורי הילדות ובאגדות המשפחה. אך לא היה בהם כלום מזהר האגדה כשבאו נדפאים ועלובים בלבושם הזר, בנימוסיהם ובסיפוריהם המחרידים. בתחילה עטרתי להם את כל עטרות־הקדושה ששזרנו בערבי־קן עצובים. גם אלו לא הלמו אותם. לבסוף היו עלי לטורח, חלק מעסקי המשפחה הגדולה שתמיד אינם אלא טירחה ושיעמום. אמרתי יפה שלום והסתלקתי לענייני.

היא, היא היתה שונה גם מהם. עמדה לה יהידה ומיוחדת, אין להכלילה ולסווגה. עלובה ומרושלת ומגמגמת, התעקשה ולא ניאותה לקבל שום עזרה. לא פרוסת־לחם ולא גרוש, ובעצם גם לא מלה טובה. כולה קוצים ודרבנות ולשון חדה ומרירה, זוכרון. הזכרון, האיום והמפחיד בתכונותיה. זכרון שכולו פעיל ומשפיע, זכרון שאינו מסתפק בזכרונות אלא הופכם לדברים קשים, בוטים, תבעניים. זכרון תקפני ונקמני וסרבני, שאינו ניתן לאילוף, לגניזה ולריפוף. מין זכרון הגיוני, מסקני, מתימטי ודייקני.

עד היום לא אדע מה חשה כלפי. אבל אני.. ובכן, לא שנאתיה. וכי על מה אשנאנה? כפי הנראה פחדתי מפניה. עקפתי אותה, ברחתי ממנה. אולי מפני שלא רציתי כבר לדעת עוד. לא הייתי אטום, ושעה שסיפרה את סיפורי חייה המחרידים — והיא סיפרה אותם תמיד — נחרדתי, כאבתי, נדכאתי ורציתי לזעוק אתה. ואולי הגרוע

מכל, אחרי ששמעתי אותה תמיד חשתי עצמי מחדש אפס רכרוכי, עלוב ומיותר. וכטובים וגדולים ממני העדפתי פשוט לא לשמוע, לא לדעת, לא לשאת בנטל. אני ברחתי מפניה והיא רדפה אותי. רדפה וקינאה — אותי, לי, בי. לא אמרה, אבל חשתי ששנאה בי את נעוריה האבודים וקינאה בנעורי החצופים. היא ראתה את שראו בי כולם — קומה וכתפיים ורגליים ארוכות ושזופות ובלורית ופה גדול וחולצה פעורה עד־טבור וראש נאה וזקוף. אבל הוא היה זקוף שלא באשמתי. כך פשוט היה. ואילו אני שרוי הייתי אז בעיצומו של הגילוי שאני שום־דבר חסר־ערך, שאין טעם לחיים ומוטב היה לולא נולדתי כלל, שאיני מסוגל להבין משפט בגיאר־מטריה ושאני מתמזמוז עם הספרות מפני שזאת כל טפש יכול להבין. ובעיקר ידעתי שרוני לעולם לא תאהב אותי ולעולם לא אהיה יפה, חכם, אמיץ ומבין כמו אביתר ולעולם לא תחייך אלי כמו שהיא מחייכת אליו. הייתי צעיר, בין סיום להתחלה, מאוהב ולא־אוהב ולכן מסכן מאד בעיני עצמי, מלא העמדת־פנים ועסוק בחיטוט עד־זוב.

היא, כאמור, ראתה רק את השזוף והחייכני וקינאה מרה בכל שהיה זקוף, בכל שקומתו לא נשברה באכזר, בכל שחיו לא מתו כחיה.

עכשיו, אחרי שבע שנים שלא זכרתי את היותה, היא מארחת אותי בביתה, הרחוק כל־כך מביתי. וכמו תמיד אחרי קצת שעות שלא ראיתה, לא יכולתי לדעת מה קבלת־פנים מוכנה לי, ומנוחתי נדרכה.

היא היתה לבושה מכנסיים וחולצת־גבר בהירה ורחבת־שרוולים ושערה סרוק לאחור ופניה נינוחים וכל־כולה נערתית עד־להתמיה. וכבר ראיתי ששעת־רצון והיא שלווה, אפילו רפה ומסבירת־פנים. השולחן היה ערוך כראוי — יין ולחם וסלט — ואפלולית כבשה אט־אט את חללו הצר של החדר.

כך היא מקבלת את אישה העומד לחזור מעבודתו. האיש הזן והמפרנס והמצווה והמחליט. האיש שהוא חיה וסיבתם ותכליתם ומקורם. זה האיש שעדיין הוא קוצים וסרבנות ולשון מרה ועקשנות של אבן וממנו והלאה כולה רוח וצייטנות מנומסת וכנה, כנה — לא מצוות־אנשים. והרי זו תמיהה נוספת על התמיהות שהיא מתמיהה. חשבתי שאולי כך הוא משום שאינו ראוי לקנאה. כי גם הוא כתפיו שחוחות ומבטו כבוי וראשו כפוף וזכרונותיהם הולכים אל אותם נופים קודרים. אולי, אולי לכן הלכה מהארץ בה העליזות מתהלכת בראש־חוצות וצוחקת בלי הפסק אל תוך פרצופה את השיכחה, את השיכחה או אולי פשוט את אי־הידיעה. ואולי לא. אולי הלכה אחריו אך ורק מתוך צייטנות וקבלת־עול ומתוך אהבה רבה שאותה יכלה לרחוש רק אל הראוי לרחמים, רק אל הזקוק לאהבה זו כמוה, כמוה בדיוק.

אותה שעה זכרתי את אגדות המשפחה שסיפרו איך הופיע פתאום האיש שהיה חשוב כמת. איך לא נח ולא שקט וחיפש שנים ארוכות אחר זכרון נעוריו בעולם של חרבות. איך חזר והופיע אחרי שהפרידם פרק־חיים שלא אגדה היה אלא גדרות ותיל ופרוסה אחת עבשה וחילול וחילול. חזר והופיע והם אינם וכבר שוב לא

יהיו לעולם נער ונערה ואהבתם הראשונה, ורק יהיו תמיד איש ואשה עלובים ובורחים ומתגוננים מעולם צבעוני מדי, רעשני מדי, ובעצם מפחיד ושנוא ועיין. ולנוכח החוץ המפחיד הקימו להם את הבית הזה למפלט.

רוח לא נשבה עכשיו ושלוח רבה היתה בבית פנימה ודאגה לא היתה בלבי. היא חיכתה לו. דיברה אלי ועיניה בשואות מבעד לחלון אל השער הגדול. עדיין היתה שקטה ונדפה ממנה רעננות של רחצה ובגדים מגוהצים. זה ריחן הנצחי של המחכות לבואנו. ואני התגעגעתי לי עגועים טובים ושקטים אל הריחות והקולות והמגעים הקטנים והצחוקים של היושבת בביתי הרחוק ומחכה לבואי. לכן קרבתי אליה ללטפה, ללטף את ריחה. לכן, ומשום ששרוי הייתי בחלום. הרחובות האחרים והגשרים וקצבה העמום של הגיטרה והשלכת הלוהטת והנערה בשמלה הירוקה. עולם חלומי ומרחף, ללא תפניות וזוויות ומלים ברורות. ללא שורש וחיבור. הייתי כאחד מעל־ההוב שגשרו. כל זה וריחה הקריר של הציפיה הרחוצה. ורק ליטפתיה על ערפה ונשמתי את ריחה.

אבל פתאום היתה כבר דרוכה כחתול וריחה נמר, וכבר נדף ריחה האחר של תשוקה נשיית חמה, וערפה התלהט בלטיפתי. וקץ החלום.

היא אמרה שעכשיו מאוחר מדי. עכשיו לגמרי מאוחר. ולמה באים כל הדברים היפים מאוחר מדי? ועיניה היו מרות והקמט שבוזיות־פיה נמלא חמיצות מקהת־שנים. וכבר לא נדף ממנה ריח כלל. וכבר היתה שוב וכתמיד כולה זכרון.

מדוע אז לא? מדוע לא באתי אז? מדוע לא אז. כאשר גבר לא הפנה ראש אחריה ומעבידה לא ניסה מעולם לפתותה. מדוע לא אז כשדלקה ואופלה תשוקה לוהטת ונוראית למישהו. סתם מישוהו שיראה אותה, יראה אותה ולא יביט מבעד לה, ואז אולי תדע שלא הכל בה מת, מת ויבש. אבל היום מאוחר מדי. אז העויתי אני את פני בהעוויה קטנה, רק העוויה קטנה של פני הנחמדים והצעירים, העוויה שגורה עליה דין מוות נוסף על אלף מיתותיה. הזוכר אני את ההעוויה הזו? וכי למה אזכור. אבל היא החזיקה את התער סמוך לעורקיה שעה ארוכה אותו לילה. אך, לא. איננה מלודראמתית. אבל, אמור אתה, אמור — בשביל מה, לכל־הרוחות, היה עלי לסחוב הלאה את חבילת־חיי הארורה? חבילה צואה כחבילת כבסים מלוכלכים, סחבתיה כשאני קפואה ומופה וזקנה כימות־עולם. אבל לשם מה הלאה? לשם מה, למען מי ולמה? — כן, באמת. אילו היה איש אחד, איש אחד בעולם שהיה חי למענה — ודאי היה בכך כדי תשובה על כל למה ומדוע. אבל אני העויתי את פני, והיא ידעה אז שלעולם לא תעורר אהבה, לא תזכה באהבה ולא תעניק אהבה. לעולם לא תחפה לאיש ואיש לא יצפה לבואה. היא ידעה אז שאני־כפול־עשרת־אלפים לעולם נברח מפניה, לעולם נירא מזכרונה, מלשונה, מהמרירות הנוראה הנושבת ממנה. לעולם תעורר בכל תחושת־אשם נוראה. והיא הרי לא באה לדפוק על מצפונו של עולם. היא רצתה רק קצת חמימות.

ועדיין ליטפתי את ערפה כי לא ידעתי איך אחדל. ולא ידעתי מה אומר לה. כלום יכולתי לומר לה שאין לה להצטער, שכלום לא בא מאוחר מדי, שפשוט שום־כלום

לא בא? — הרי לא יכולתי להגיד לה כך. מוטב היה לשחוק את אחד השקרים הקטנים המקילים במשהו על חיי האנשים.

במעומעם זכרתי במה היא סחה. היה אז ערב שקוף, חמים וקיצי. היא הציעה, אמנם בחיוך שרצה להיות שובב והצליח להיות רק מעוקם מרוב חרדה, הציעה שאקחנה לתיאטרון והיתה מאושרת וגאה מאד שהיא מסוגלת כבר להבין תיאטרון עברי. אבל אני, אני חפיתי לאותו ערב כנדון לתקוותו האחת. כי אותו ערב עתיד הייתי אני להיות התרנגול היחיד בלול. אביתר נסע ואני עתיד לאזור את כל מעט העוז שאולי יש בי ולהציע לרוני ללוותה הביתה. ואז.. אז.. הלאה איני מעז לחשוב. וזו כאן, הרי לעולם לא היתה מבינה שאני אהבתי את רוני. אהבתי כפי שאוהבים רק פעם, בתשוקה נוראית וביישנית, בעיניים לוחטות ובפה חסום, שאהבתי את אצבעותיה המלוכלכות בדין ואת תשובותיה העליונות למורה למתימטיקה. אהבתי בדמיונות נעוצים וסיפורים שנגמרו תמיד ליד הפלומה הזוהבהבה שסביב רקתה. כל חיי אז לא היו אלא אהבה גדולה זו.

אותו ערב כבד היה בריחות הפריחה ורווי לחשים וצחוקים של כל העולם שיצא לנשום את הלילה, ערב של קטיפה המלטף את העור ואת הלב הפועם סמוך מתחתיו. ובערב כזה באה היא, לבושה ברישול ותסרקתה מעידה עליה ממרחק קילומטר שהיא „מעפילה“, ולמי יש עכשיו סבלנות אליה, אל נאומיה התדירים, אל תורותיה הקודרות, אל זכרונותיה ואל גילוי-הלב המבחיל שלה? — אולי פעם אחרת הייתי אפילו נענה לה. אבל הערב, הערב הזה מכל הערבים היה זה בלתי-אפשרי. אלא שלא יכולתי להסביר לה מדוע. לא היתה מבינה. היתה מלגלגת מתוך עלבון, היתה מגחכת אותי כדרכה, היתה מוכיחה לי שוב שאיני אלא ילד-טיפוחים קשור אל סינר אמו. לא יכולתי לספר לה, ותחת זאת העויתי את פני.

זכרתי זאת עכשיו. וכנראה היפני אז לבי על כי סירבתי לה. אבל, ריבונר-של-עולם, לתבוע עלבונה של העוויה אחרי שבע שנים, תחת שמיים אחרים ועל אדמה אחרת. לתבוע עלבונה של העוויה ולא להרפות, ולחפור ולקדוח ולחקור ולחטט. איזה זכרון עצום ונורא.

מיד הסתר שניחנה לא רק בזכרון אלא גם ברגישות של בעל-חיים, של בעל-חיים נרדף. באצבעות עיוורת ודייקניות גיששה אחר החולף בתוכי. וכבר ידעה, הנה, חזרת אל קליפתך כצב. כבר אתה נרתע. כבר איני יכולה לשמש חברה נעימה ועליוזה להתעלסות קטנה ובלתי-מזיקה. כבר אני מכבידה, לא נעימה. אני וזכרונותי המרירים, אני וטענותי הנצחיות. אני הרי יודעת, אתה זקוק למשהו אחר לגמרי. אתה רגיל לנערות הקטנות הללו שלכם, פרועות ובלתי-מופרעות. לזרועות אמיצות ומתניים מוצקות המתמסרות לכם בהתלהבות קדושה של אהבת-מולדת. אתה, אתם, ופולחן הגסות שלכם. ילדי אבא-אמא מטופחים כהוגן בעזרת גימנסיות נחמדות ומורים-לפסנתר, משחקים את משחק ההקרבה, החולצה בחוץ ולא-איכפת-לי-משמלות, את משחק הגיבורים שראשם בשמיים והם רחוקים מהבלי העולם-הזהה. משחקים ומחכים לעולם שיפול אפיים ארצה וישתחו. והעולם-גולם ממלא את

מבוקשם בהתמוגגות ובהערצה. אבל לא אני. אני ראיתי גיבורים כמוכם. ראיתם, את כולם, כשעטיפתם הדקה נרמסה כקליפת־שבלול ותוכם הרכרוכי נשפך מתוכם ללא בושה. ושוב אינני מעריצה גבורים. איני רוצה אלא בחיי הקטנים לשלל. עכשיו שהנס התרחש, שהנמנע קם והיה, עכשיו שיש מי הזקוק לארוחה שאני מכינה, שוב איני רוצה אלא בחיי הקטנים. אני אין לי אומה ואין לי לשון ולא דת. אינני אלא אני, סהם אני. אשתו של אישי ולא עוד. ואין דבר בעולם השווה את המעט הזה. מעט. מי אמר שמעט? מי אמר שיש למעלה מזה? מיהו שהמציא את הרעיונות והמטרות והדרכים וחזיונות־העתיד? כולם שם האושר האנושי מרומם בפייהם, וכולם רומסים ורומסים בדרך אל האושר כפי שהם מבינים אותו. כך היה וכך יהיה ואין חדש. והרי הכל שקר, האינך רואה ששקר? האינך רואה שאין אמת אלא בארבע־אמותי שלי, ואין אהבה אלא זו שהיא בוקר עמוס דאגה וצהריים מאובקים וערב עייף והיא האחת שהיא אמת ואורה אמת ואין בה שקר. ואין אמונה ואין בטחון אלא באיש האחד שלצדך, באיש ואהבתו.

אני יודעת, יודעת שאתה בוחל בדיבורי, נפש קטנה ונקיה שפמוך. גיבור אמיץ ונאמן. ודאי שאני יודעת את כל הרשימה, את כל רשימת הוויתורים עטורי־הגבורה שוויתרת למען. אבל, שטויות. שטויות ושקרים. האינך מרגיש? אפילו אתם רומסים, דורכים ורומסים. הקראת פעם עתון? לא. אני מתכוונת לומר אם הבינות מה אתה קורא? מה פירושה של כותרת קטנה החוזרת ימים ושנים. אחד נהרג. שנים נהרגו כאן וכך. — אתה מבין? לא. אינך מבין. כי גם אתה גדוש וממולא בעיות ופתרונות ודרכים ועתיד ועולם חדש. גדוש ואטום ואינך יודע, שוב אינך חש מה הם חיים של איש אחד. אחד. מעולם לא הרגשת אותם את החיים אזלים מקרבך טיפה־טיפה. מעולם לא גררת עצמך בחזרה אל ארץ־החיים בראש קרוח ועיניים מתות. היכן הוא הקדוש מכל קדוש הראוי לכך? מהו ה"למען" ששוויו חיים של איש אחד? לא. אני אינני רוצה בפתרונות שלכם, בדרכים שלכם ובעולם־העתיד שלכם. אינני רוצה, וחסל. השאלתם את פי קודם לכתכם לפתור את בעיותי שלי? השאלתם את פי כל האחרים שאתם מביאים אליכם? הו, לא. באצילות, בשתיקה נורא גאה אתם עושים את המלאכה הקדושה במו־ידיכם. ורק מסתכלים אחר־כך הרחק־הרחק למטה אלינו, ברחמים גדולים, באהבה טהורה וחסידה. אני שונאת אותך. אני שונאת את כולכם. איני רוצה בעתיד שאתם מכינים לי. תנו לי לחיות במנוחה, בלי שלטים, בלי כתובת, בלי תיוק וסיווג. כלום אי־אפשר להיות סתם בן־אדם? היכן כתוב שעלי להיות גאה בעמי או בארצי? מה כל אלה אם לא מלים, מלים סתם. ריקות, צפצפניות, חסרות־משמעות. ובשביל מלים, בשביל מלים לשלם במחיר ההווה הקטן שלי, במחיר מעט החיים שנתרו לי? — לא. אני אומרת, לא ולא. ואתה, מי אתה? מי שמך שופט לראשי? מי נתן לך זכות לשפוט את חיי?

אני? לא שיחקתי במשפטים כלל. לא באתי לדון, וחריצת משפט שנואה עלי מטיבני. אני לא ביקשתיה לחזור. לא שלחתיה להפריח שממות בנגב, גם לא למכור גזון בתל־אביב. אני לא אמרתי כלום. לא אני אמרתי, היא שמעה.

אולי שמעה את רתיעתי שעה שסיפרה בארצה החדשה, הנפלאה, העשירה, היפה, הטובה (טובה!) בארצות. סיפרה במאמץ נואש להאמין, להצדיק, להוכיח — והרי איש לא אמר את ההפך.

אני לא אמרתי, אך ודאי שמעה את דעתי על הארץ הטובה בה פורחות אגדות כאלו על נושא השוערת; זו שחיים ומוות בידיה, שיש לאפוף אותה אדיבות רפה וחמימה כדי להקהות את עקצה, יען כי ניחנה בחוש שביעי והכל גלוי וידוע לפניה. (הכל, או אולי די בפרט ביוגרפי אחד קטן? הירהרתי לי בשקט).

ואולי שמעה גם אותן רגע בו העבירני הכעס על דעתי והירהרתי שנאה אליה ואל שכמותה שאני חייב לנשא את שמם ולפארו ולעטרו אגדות ולהוכיח בשערים שאכן שם גאה הוא, של אנשים אמיצים, נועזים, נפלאים מכל אומה ולשון, בעוד שלאמיתו של דבר לא היו אלא עלובים, מובסים ומתבזים לתיאבון. ודאי שמעה אותו רגע, כי הוא צילצל בראשי כפעמון־הזעקה.

לא אני אמרתי. מצפונה הרגיש, הרודף אמת והנאמן, מצפונה המריר לא נתן לה מנוח. לא בינינו היה הריב. בינה לבינו נטוש היה, בינה לבינה. וכמה קל לראות זאת היום. לא כן אז. אז רצייתי לקום ולצעוק בפניה די. רצייתי לצעוק אליה בסדר, בסדר נתראה שוב אחרי המהדורה הבאה. רצייתי להפנותה, רצייתי לעשות שלא תהיה. שתפסיק להיות ולהזכיר עד סוף כל הדורות. להזכיר ולקטרג ולתבוע ממני — מה, בעצם? כלום יכולתי להחזיר לה את נעוריה? האם יכול אני לעשותה שוב נערה מבודדת־שער, לבושה חצאית פרחונית? האם יכול אני להשיב אל קרבה אהבה ראשונה ומלבלבת? הרגשתי את עצבי מציצים מנקבוביות עורי וצווחים די והיא שורטת על גבם בצפרני קולה המריר.

רצייתי, אך כשהבטתי בה שוב ראיתה, עיניה תקועות בשער ללא נייע ושפתיה ממלמלות הוא לא יחזור, הוא כבר לא יחזור, לא יחזור. כבר לא היתה המעפילה העניה בעלת העקבים העקומים והתסרוקת המגוחכת. כבר היתה נאה ומטופחת ושפתה החדשה התגלגלה בפיה ברהיטות ובמבטא נקי. היא נהגה בבטחון במכונית הנוחה וערכה את קניותיה בשדרה הגדולה. אבל עכשיו איתר אישה לחזור הביתה. ובשבתה כך, ממלמלת ללא נייע, ידעתי ששום דבר לא השתנה. אוד שאין בו כוח לחזור ולהתלקח באשם של חיים אך עדיין הוא מהבהב, כבה והולך בהיבהוביו.

כשהיהדודו צעדינו בחצר האבן הריקה נייעורה באחת והחיים באו אל תוך עיניה המתות. לא יכולתי נשוא את הדחיסות שבחדר האפל ויצאתי. הסמטות האפלות הוליכוני אל השדרות המוארות והריקות. חלונות־הראווה, הדורים מאד, מוארים ומקושטים במיטב המצאות הקישוט החדישות, עוררו רק עצבות בבדידותם. או אולי הייתי אני העצוב ובחלונות לא היה כל דופי. הצינה נשבה בראשי הערמונים והשירה את עליהם המאוצבעים. דישדשתי עד־קסול בעלוזה המתה שחיה חיים מסעירים משלה, וניסיתי לחשוב שעכשיו לא איכפת לי ולא־ כלום, ואני הולך לי לשוטט. כפי שנהוג ומסופר, אולי היה עלי להיפנס למסבאה

ולסבוא עד שתבוא העליונות מאליה. אלא שאני אינני יודע איך נכנסים למסבאה ואיך סובאים ומה, ואיך באה העליונות מאליה. והלכתי לי הלאה ברחובות לחפש את העליונות ולכבשה לי.

ואחרי־כך היה בוקר יום־ראשון והרגשת־בית חמימה ובהירה באה ונשבה בלבי. כי הבוקר היה דומה כל־כך לכל בקרי־השבת שהיו מעולם. רחוף ומצוחצח ושקט וקצת מנומנם וקולן של צפרים נשמע כפי שהוא נשמע רק בבקרים של שבת והשמיים צבועים בצבע חדש ומבהיק וילדים נותנים יד לאבות בחליפה ומגבעת, ונערות בשמלות־שבת וראשים מסורקים עדיין מאד. והבתים, לא חשוב שכל־כך אחרים הם כאן, אבל הארשת — אחת. חייכנית וחגיגית וכבדה ושומרת סודן של הרבה ארבע־אמות. יכול אתה לעבור ברחוב פעמים רבות, עד שלא תעבור בו בבוקר של־שבת לא תדע את מראהו ממש, שאז נעלם כל התפל ונשאר העיקר ונפתרות החידות.

מלבד החידה האחת, שהבוקר ידעתי שלעולם לא אפתרנה. כי היא היתה שוב קלה ונערתית בשרוולים קצרים ורגליים יחפות בסנדליהן. השמש הציתה אור רך בשערה והיא נשמה בהנאה את אוויר הבוקר. לרגע נדמה לי שהיא בולעת אל תוכה את האוויר הבשום וזוהרת מלפטו. אך לא. נשימתה היתה קלה וברורה ורק עיניה הן שבלעו את עולם הבוקר והטמינוהו עמוק אי־בוה. וכל זה לא הפריעה מלקרוא ברהיטות בשמותיהם של הפיפרות והרחובות והבתים וללוותם בהסברים קטנים ומאלפים על קשרי המשפחה ועל־יד־המשפחה של מלכים ויועצים ופלגשים ומצביאים, שניהלו את קנוניותיהם המפולפלות ממש כאן, בגנים ובשדרות ובארמורנות ובפיפרות שמסביב.

ולרגע מוזר היה להלך כך בתוך השמות האלה שצלילם לקוח מעולם שכולו דמיון. וכמו שקורה שוב ושוב משעה שרגליך אינן פוסעות בשבילים שהן יודעות מאליהן, בא רגע של חלום והדברים שמסביב מאבדים את עצמם ורגליך מאבדות את מגען המרגיע עם האדמה. — אבל השמש זרחה, בהירה וחייכנית. והיא דרכה להביא קץ על החלומות ואורה אינו מתיר לדברים להיראות מוזרים. כאשר ישבנו לנוח על מעקה הגשר, עצמה עיניה והושיטה פנים רגועים אל מול השמש. היא אמרה בשקט שלו נראה העולם תמיד כפי שהוא הבוקר ודאי היה לה ילד. אילו.

ואני חשבתיו שבעצם, עם כל חמימותה, זורחת השמש הזו באדישות קלה ואטומה על הזועק בייסוריו ועל המיסרו גם יחד, ועל המתעלטים באהבים ועל העובד בשדותיו ועל פרחים הפורחים מן הדם שנספג באדמה. באותה חמימות זוהרת וחסרת־לב. רק חשבתיו לי, לא אמרתי כלום.